

ואחר כך נותן בזריקה נפרדת דרומה.

ומוכח שאין המשניות במסכת תמיד נשנות על ידי רבי שמעון איש המצפה.

אלא, אמר רבי יוחנן: כך הוא התירוץ:

מאן תנא כאן, בסדר יומא, את עניני סדר התמיד — רבי שמעון איש המצפה הוא, שחולק שם על סתם משנה. וכמו כן כאן הוא שונה את משנתנו, שהיא חולקת על סתם משנה במסכת תמיד.

אך עדיין יש להקשות:

ורמי סדר יומא אסדר יומא.

דתנן: פיים השני הוא - מי שוחט, מי זורק, מי מדשן מזבחה הפנימי, ומי מדשן את המנורה, ומי מעלה אברים לכבש.

ובפיים השלישי היו מכריזים: כהנים חדשים לקטורת, שעדיין לא זכו מימיהם בהקטרת הקטורת — בואו והפיסו!

ומוכח מסדר הפייסות שהקטורת היא אחרי הנרות, להיפך ממשנתנו.

אמר אביי: לא קשיא. כי יש הפסק בהטבת הנרות בין חמשת הנרות לשתי הנרות, ובהפסק הזה מוקטרת הקטורת.

ולכן, כאן, במשנתנו ששנינו בה שהקטורת קודמת לנרות, המדובר בה הוא בהטבת שתי הנרות האחרונות.

ואילו כאן במנה להלן ששנינו בה שהקטורת היא אחר הטבת הנרות, המדובר הוא בהטבת המש נרות.

ומקשינן לאביי: למימרא, דבקטורת מפסיק להו בין הנרות?

והא אביי כשהוא היה מסדר את "סדר מערכה" משמיה דגמרא [באופן המקובל מכל בני הישיבה, לפי מה שהם קיבלו מרבوتיהם] — כדם התמיד מפסיק להו!

אמרי: לא קשיא.

ההיא סדר המערכה שנה אביי לשיטת אבא שאול.

הא דשנינו את דברי אביי לתרץ את המשניות שבמסכת יומא — לשיטת רבנן הוא.

דתניא: לא ייטיב תחילה את כל שבעת הנרות ואחר כך יקטיר בהפסקה את הקטורת. אלא, יקטיר אחר חמשת הנרות, ואחר כך ייטיב את שתי הנרות.

אבא שאול אומר: מטיב את כל שבעת הנרות לפני הקטורת, ואחר כך מקטיר, אלא שמפסיק בין הנרות בזריקת דם התמיד.

ומבאר הגמרא: מאי טעמא דאבא שאול — דכתיב [שמות ל]: "בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות". זרק הדר כתיב "יקטירנה" לקטורת, ומשמע לו שהקטרה היא לאחר סיום הטבת כל הנרות.

ורבנן מסבירים פסוק זה: מאי קאמר רחמנא בהקדמת הטבת הנרות לקטורת? שבעידן א-טו הטבה — תהא כבר מוקטרת כבר הקטורת.

דאי לא תימא הכי, אלא הטבת הנרות כולן תהא לני הקטורת וכפשט הכתוב, שממנו למד אבא שאול, תיקשי לך:

בסדר העבודה שביין הערבים, דכתיב [שמות ל ח] "ובהעלות אהרן את הנרת בין הערבים — יקטירנה לקטורת", האם הכי נמי, גם כאן נאמר דברי שא מדליק נרות והדר מקטיר קטורת של בין הערבים, וכמו משמעות הפסוק לדברי אבא שאול בסדר העבודה בבוקר! ?

וכי תימא הכי נמי.

הרי זה לא יתכן. כי והתניא:

אמר הכתוב בסדר עריכת המנורה [שמות כז כא]: "יערוך אותו — מערב עד בקר.

למדנו מכאן: תן לה שמן מידי ערב, ואפילו בלילות הקצרים, בתקופת תמוז, כמדתה בלילות הארוכים בתקופת טבת, שתהא דולקת המנורה והולכת כל הלילה מערב ועד בקר.

דבר אחר: "מערב עד בקר" — אין לך עבודה של היום שכשרה להעשות מערב עד בקר לאחר הדלקת הנרות אלא עבודה זו בלבד [והיינו, שהיא צריכה להעשות אחרונה לעבודות היום].

אלא בהכרח, מאי קאמר רחמנא בפסוק "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה" — שבעידן בזמן הדלקה של הנרות תהא כבר מוקטרת הקטורת.

ואם כן, הכא נמי משמעות הכתוב בסדר עבודות הבוקר היא - בעידן הטבה תהא מקטר קטורת.

ואילו אבא שאול אמר לך: שאני התם בעבודת הערב, שגזירת הכתוב היא שתהא הטבת הנרות אחר הקטורת, דכתיב בסדר

עריכת המנורה "יערוך אותו מערב עד בוקר".

רב פפא אמר תירוץ אחר ליישב את הסתירה בין משנתנו למשנה להלן: לא קשיא.

הא, משנתנו הסוברת שהקטורת היא לפני הטבת הנרות, היא לפי רבנן.

ואילו הא, המשנה להלן, שמפייסים את הקטורת אחר הנרות היא לפי אבא שאול.

ופרכינן: במאי אוקימתא למתניתין דהכא — כרבנן, ולמשנה להלן בענין הפיזם — כאבא שאול.

אם כן, אימא סיפא בפרק שלישי, בסדר העבודה של הכהן הגדול ביום הכיפורים בבוקר:

הביאו לו את התמיד, קרצו [שחטו], ומרק וגמר כהן אחר את השחיטה על ידו [עבורו].

נכנס להקטיר את הקטורת ולהיטיב את הנרות.

ובהכרח שסיפא זו — אתאן היא לפי רבנן.

והאם יתכן לומר שרישא וסיפא הם לפי רבנן, ואילו מציעתא [המשנה של פיס] היא לפי אבא שאול! ?

אמר לך רב פפא: אין, כן!

רישא וסיפא — רבנן, ומציעתא — אבא שאול.

ומבאר עתה הגמרא:

בשלמא אביי, לא אמר לא תירץ כרב פפא, היות ולומר שרישא ופיפא הם לפי רבנן ומציעתא כאבא שאול — לא מוקים לה, ין רצונו להעמיד בדוחק הזה.

אלא רב פפא — מאי טעמא לא אמר כתירוצו של אביי?

אמר לך רב פפא: תירוצו של אביי קשה, כי לפי דבריו, שנינו במשניות את סדר הטבת הנרות שלא כסדר הנכון, שהקדים התנא לשנות את הטבת שתי הנרות שהיא מאוחרת לפני הטבת חמשת הנרות, שהיא קודמת.

שהרי לדברי אביי, תנא שנה התנא ברישא, במשנתנו, את דין הטבת שתי נרות [ולכן הקדים את הקטורת], והדר, ואחר כך, במשנה של פיס, שנה את הטבת חמש נרות, שהקטורת אחריהם.

ואביי אמר לך שאין זה קשה.

כי במשנתנו לא נקט התנא את סדר העבודה, אלא רק אורווי בעלמא הוא דקא מורי, שלמדנו מה הן עבודות היום שעוסק בהן הכהן הגדול, ואילו את סדרא של העבודה הא הזאת — הדר תני ליה בפרקים הבאים, לפי הסדר הנכון של חמש נרות, קטורת, ולאחריה שתי נרות, והכל לפי רבנן.

וחזרת הגמרא לבאר את המשנה בענין זריקת דם התמיד:

גופא: בא לו לקרן מזרחית צפונית — נותן מזרחית צפונית. מערבית דרומית — נותן מערבית דרומית.

ותני עולה: רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד; בא לו לקרן מזרחית צפונית — נותן

מזרחית צפונית, מערבית דרומית — נותן מערבה ואחר כך נותן דרומה.

והוינן בה מאי טעמא דרבי שמעון איש המצפה לשנות את סדר מתן דם התמיד משאר העולות?

אמר רבי יוחנן משום חד דבי מבית מדרשו של רבי ינאי:

אמר קרא במדבר כח טו] במוסף ראש חודש: "ושעיר עזים אחד להטאת לה" — על עלת התמיד יעשה, ונסכו".

"על עולת התמיד" משמעותו: עולת התמיד, אמנם עולה היא, ובכל זאת אמר רחמנא: עביר בה בעולת התמיד "מעשה הטאת".

הא כיצד?

נותן מתנת דם "אחת שהיא שתיים" על הקרן המזרחית צפונית, כמעשה עולה, שהרי היא עולה, אך לאחר מכן, נותן מתנת דם "שתיים שהן שתיים", שמפסיק בין שתי הנתינות ונותן כל אחת לחוד, כמעשה הטאת.

והוינן בה: וליתן תחילה "שתיים שהן ארבע" כמעשה עולה רגיל, ורק אחר כך יתן "ארבע שהן ארבע" כמעשה הטאת!?

ומשנינן: לא יתכן. היותו לא מצינו דמים שמכפרין וחוזרין ומכפרין.

ופרכינן: מהי הטענה של "שלא מצינו"?

וכי מצינו דמים שחציין ניתנים כדין הטאת וחציין כדין עולה?

אלא — על כרחן הקישן הכתוב לעשות כן.

מקרב את המלקות על גוף המולקה לכיוון מקום עמידתו של המלקה.

אך עדיין יש להקשות: וכי לא מצינו דמים שחלקם למעלה וחלקם למטה?

והתנן: הזה ממנו, מהדם המעורב מדם הפר והשעיר, על "טהרו" של מזבח הזהב שבע פעמים.

ומניחה הגמרא עתה: מאי לאו, האם אין הכונה במילה "טהרו", שהוא מזה שבע פעמים על צד הדופן של מזבח, אפליגיה, בגובה חציו, דמזבח.

וכמו דאמרי אינשי בהגיע חצות היום, בצהריים: "טהר טהרא", שהוא פלגא דיומא?

וכיון שמזה על אמצעו, הרי חלק מהדם נופל מעל האמצע וחלק מתחתיו.⁽⁴⁶⁾

אמר רבה בר שילא: לא לנתינה על חצי גובהו של מזבח התכונה המשנה לומר.

אלא הכונה היא להזאת הדם אגופיה דמזבח טו-ב על משטחו העליון לאחר שמנקהו מאפר הקטורת, ונקרא "טהרו" על שם טהרת נקיונו, כמו דכתיב [שמות כד] "וכעצם השמים לטהר", שמשמעותו בכרירות.

ועדיין הוינן בסדר נתינת דם עולת התמיד:

מאי שנא דיהיב לפי סדר נתינת דם עולה ברישא, והדר יהיב לפי סדר נתינת דם דחטאת?

אם כן, הכא נמי, ביחס לחזור על כל סדר החטאת לאחר סדר העולה נאמר שיש לעשות כן - בעל כרחן הקישן הכתוב!

ומשנינן: התם, בשינוי מתן הדמים השני, לתתו בפסוק, אין זה שינוי גדול משאר העולות, שהרי הוא ניתן באותה הקרן, ואין זה אלא "פסוק מתנות" בעלמא היא, ולכן מסתבר שרק בכך דיברה תורה.

ועוד הוינן בה: ונתיב ניתן מתן דם אחת שהיא שתים" למטה מחוט הסיקרא, כמעשה עולה, ו"שתים שהן שתים" למעלה מחוט הסיקרא, כמעשה חטאת!

ומשנינן: לא מצינו דמים שחציון למעלה וחציון למטה.

ותמהינן: וכי לא מצינו דמים שחלקן למעלה וחלקן למטה?!

והתנן: לקח הכהן הגדול את דם הפר, והזה ממנו [לפי הנחת הגמרא עתה] נוכח הכפורת, הזאה אחת למעלה מאמצע הכפורת, ושבע הזאות למטה מאמצעה?!

ומשנינן: הזאות אלו לא היה למעלה מאמצע הכפורת ולא למטה לה, אלא הזאות באדם המצליף.

ומבאר הגמרא: מאי כמצליף?

מחוי הראה רב יהודה בידו: כמנגרנא, כשליח בית דין המלקה את המחייב מלקות מכה אחר מכה במקום אחר בגוף. שתחילה מכה על מקום מרוחק ממנו, ובהדרגה הוא

46. והתוס' מבארים שכונת הגמרא לומר שחלק מהמתנות ניתן על ארבע קרנות המזבח, וחלק על דופן המזבח, תחתם.